

zaštita okoliša

Uređuje: Vjeročka Vojvodić

Konferencija Ujedinjenih naroda o održivom razvoju

Rio de Janeiro 13. – 22. lipnja 2012.

Predstavljamo dio sažetka

Trećim i završnim susretom pripremnog Odbora za Konferenciju Ujedinjenih naroda o održivom razvoju (United Nations Conference on Sustainable Development – UNCSD ili Rio +20) omogućeno je zemlji domaćinu i UNCSD-u sazivanje konferencije u Rio de Janeiru u Brazilu u razdoblju 13. – 22. lipnja 2012.

Tijekom deset dana rada u Rio de Janeiru državna izaslanstva zaključila su pregovore dokumentom pod imenom "Budućnost koju želimo" (Završni dokument *The Future We Want: Rio+20* dostupan je na internetskim stranicama UN-a)

Predstavnici iz 191 države članice UN-a kao i promatrači, uključujući 79 šefova država ili vlada, pratilo je opću raspravu, a oko 44 000 značaka izdano je za službene sastanke, osim ostalih za Rio+20 Partnership forum, Sustainable Development Dialogues, SD-Learning te za 500 popratnih događaja u dvorani RioCentro, u kojoj se konferencija odvijala.

Prilikom zatvaranja konferencije predsjednica UNCSD-a Dilma Rousseff (Brazil) naglasila je da je Rio+20 najposjećenija konferencija u povijesti, a bila je "globalni izraz demokracije". Uz službena događanja, oko 3000 neslužbenih događaja organizirano je u cijelom Rio de Janeiru. Vlade i skupština organizacije predstavili su svoja iskustva i najbolje prakse (Pavilions showcasing), organizirali su Forum o znanosti, tehnologiji i inovacijama za održivi razvoj, Forum za rasprave (Global Town Hall), Svjetski kongres o pravosuđu, raspravu Upravljanje i zakoni za održivost okoliša, kao i spontane ulične akcije. To su samo neki od mnogih događaja oko povijesnog dijela grada Rio de Janeira, koji su pratili konferenciju o održivom razvitku.

Sudionici Rio+20 ohrabrivani su da dobrovoljno preuzmu obveze za akcije provođenja ciljeva konferencija i gotovo 700 ih je iz vlada, privatnog sektora, civilnog društva i drugih skupina do završetka konferencije to i učinilo, s financijskim obvezama koje dosežu 513 milijardi USD. Tako je američka državna tajnica Hillary Clinton najavila partnerstvo između američkih i afričkih zemalja s ulaganjem od 20 milijuna USD za otvaranje privatnog financiranja projekata čiste energije u Africi i izvan nje. Brazilska predsjednica Dilma Rousseff obećala je 6 milijuna USD fondu UNEP-a za ciljanje zemlje u razvoju, a 10 milijuna američkih dolara za pomoć u rješavanju klimatskih promjena u Africi najslabije razvijenim zemljama i malim otočnim državama u razvoju. Slično obećanje u ranijem susretu dao je i kineski premijer Wen Jiabao. Jose Manuel Durao Barroso, predsjednik Europske komisije objavio je da će mobilizirati 400 000 000 € za podršku održivih energetskih projekata. Koichiro Gamba, ministar vanjskih poslova Japana najavio je izdvajanje sredstava za trogodišnji program smanjenja rizika od katastrofa, a iz osam multilateralnih razvojnih banaka dobiveno je obećanje da će se uložiti 175 milijardi dolara u idućih 10 godina kako bi se podržalo stvaranje održivih prometnih sustava.

Sporazum usvojen na konferenciji poziva Generalnu skupštinu UN-a (UN General Assembly – UNGA) da na svojoj idućoj sjednici

osim ostalog donese odluku o imenovanju tijela koje će operacionalizirati 10-godišnji okvirni program o održivoj potrošnji i proizvodnji, odrediti modalitete za organiziranje trećeg međunarodnog skupa o malim otočnim državama u razvoju u 2014., identificirati oblike i organizacijske aspekte Foruma na visokoj razini, a koji će zamijeniti Komisiju za održivi razvoj (Commission on Sustainable Development – CSD), osnažiti program UN-a za okoliš (UN Environment Programme – UNEP); konstituirati radne skupine za razvijanje globalnih ciljeva održivog razvitka (Sustainable Development Goals – SDG) u suglasnosti s UNGA-om, uspostaviti međuvladine procese u okviru UNGA-a za pripremanje izvještaja s prijedlogom opcija strategije financiranja učinkovitog održivog razvoja uzimajući u obzir skup preporuka za olakšavanje mehanizama koji promiču razvoj, prijenos i širenje čistih i ekološki prihvatljivih tehnologija.

Osim toga, UNGA je uputio poziv da se u razdoblju od dvije godine donese odluka o razvoju međunarodnog instrumenta o pravu mora u okviru Konvencije UN-a (UN Convention on the Law Of the Sea – UNCLOS) o bioraznolikosti u područjima koja su izvan nacionalnih nadležnosti. Nadalje, Statistička komisija UN-a pozvana je da pokrene i program rada o širim mjerama za dopunu bruto-domaćih proizvoda, a sustav UN-a potiče se da po potrebi podrži industrije, zainteresirane vlade i relevantne dionike pri razvoju modela iz najbolje prakse te im olakša aktivnosti u integriranju izvještavanja o održivosti. Tekst također uključuje teme narušavanja subvencioniranja u trgovini, kao i subvencioniranju u ribarstvu i fosilnim gorivima.

Iako su mnogi imali nadu da će Rio+20 pokrenuti nove procese i značajno mijenjati međunarodni okvir, od uspostave novog Visokog povjerenika za buduće generacije do nadogradnje Environment Programme UN-a sa statusom specijalizirane agencije radi utvrđivanja važnih planova provedbi, uspostave konkretnih ciljeva i smjernica za zeleno gospodarstvo, dokument UNCSD-a izgleda mnogo skromniji.

No, dok su neki kritizirali dokument i propustili priliku za hrabro preismjeravanje aktivnosti oko održivog razvoja, ostali su bili usredotočeni na predstojeće mogućnosti unutar UNGA-a i drugih foruma za oblikovanje pravog naslijeđa Rio+20.

U svojoj završnoj riječi predsjednica UNCSD-a Rousseff također je rekla da je Rio+20 pokazao da je multilateralizam legitiman put za izgradnju rješenja za globalne probleme. Mnogi su očekivali da će pregovori o završnom tekstu, stvaranom kroz dvije godine i koji je u trenutku s ograničenim znakovima kretanja prema konsenzusu narastao na više od 200 stranica, svih deset dana u Riju trajati danonoćno jednako kao i u prethodnim multilateralnim pregovorima o okolišu. Međutim, na kraju sastanka, delegati su pohvalili vodstvo Brazila za predkonferencijske neformalne konzultacije, tijekom kojih je zemlja organizator razvila revidirani nacrt, olakšala pregovore, ohrabрила delegate da predlažu promjene u nacrtu prijedloga te olakšala konačan dogovor i prije otvaranja konferencije Rio+20. Delegati UNCSD-a usvojili su završni izvještaj konferencije Rio+20 22. lipnja 2012. Nakon izjave predsjednice Rousseff sastanak je zatvoren malo prije 21 sat uz zvuke himne, a dužnosnici UN-a i vlada, uključujući i druge sudionike pozvani su da se vrate u Brazil na Svjetsko prvenstvo. Bilo je puno pohvala zemlji domaćinu za postignuća u dovođenju najviše sudionika na

konferenciju u povijesti, dok su pogledi na glavni politički ishod bili različiti i mnogi sudionici i promatrači su se suzdržali od konačne ocjene.

* * *

Kratka povijest konferencija UN-a o održivom razvitku

Konferencija Ujedinjenih naroda o održivom razvoju obilježava 40. godišnjicu prve velike međunarodne političke konferencije koja je u naslovu sadržavala riječ "okoliš". Opća skupština UN-a usredotočila se na konferenciji na sljedeće teme: zelena ekonomija u kontekstu održivog razvoja, iskorjenjivanje siromaštva te na institucionalni okvir za održivi razvoj (Institutional Framework for Sustainable Development – IFSD).

Konferencija u Stockholmu: konferencija UN-a o ljudskom okolišu (UN Conference on the Human Environment – UNCHE) održana je u Stockholmu, Švedska, 5. – 16. lipnja 1972. Donesene su tri glavne skupine odluka: Stockholmska deklaracija; plan akcija, sastavljen od 109 preporuka i međunarodnih mjera protiv degradacije okoliša, za vlade i međunarodne organizacije te pet rezolucija koje pozivaju na zabranu testiranja nuklearnog oružja, stvaranje međunarodne baza podataka o okolišu, akcije vezane uz razvoj i okoliš, kreiranje fondova za okoliš te uspostavu Programa UN-a za zaštitu okoliša (UNEP).

Brundtlandina komisija: u 1983., UNGA je uspostavila neovisnu komisiju za formuliranje dugoročnog plana za djelovanje. Svjetska komisija za okoliš i razvoj, poznata kao Brundtlandina komisija, nazvana je po njezinoj predsjednici Gro Harlem Brundtland. U poznatom izvještaju Komisije iz 1987. naglašena je potreba za strategijama razvoja u svim zemljama koje su priznale ograničene sposobnosti ekosustava da se obnavljaju i apsorbiraju otpadni proizvodi. Komisija je posebno istaknula vezu između gospodarskog razvoja i zaštite okoliša, te identificirala iskorjenjivanje siromaštva kao nužan i temeljni uvjet za održivi razvoj okoliša.

UN-ova konferencija o okolišu i razvoju (UN Conference on Environment and Development – UNCED), također poznata pod imenom Samit o Zemlji, održana je od 3. – 14. lipnja 1992., u Rio de Janeiru, u Brazilu, a u nju je bilo uključeno preko 100 predsjednika država i vlada, predstavnika iz 178 zemalja, s ukupno 17 000 sudionika. Glavni dokumenti proizašli s tog sastanka UNCED-a su Deklaracija o okolišu i razvoju (tzv. Deklaracija iz Rija), Agenda 21 (40 poglavlja – programi djelovanja) te Izvještaj o načelima šumarstva. Okvirne konvencije UN-a o promjeni klime i Konvencije o biološkoj raznolikosti također su otvorene za potpisivanje tijekom Samita o Zemlji. Agenda 21 traži, osim ostalog, stvaranje komisije za održivi razvoj (Commission on Sustainable Development – CSD), kao funkcionalne komisije Ekonomskog i socijalnog vijeća UN-a (UN ECONOMIC and SOCIAL COUNCIL – ECOSOC) kako bi se osiguralo učinkovito praćenje UNCED-a, jačanje međunarodne suradnje te napredak u provedbi Agende 21 na lokalnoj, nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini.

UNGASS-19: Posebna sjednica UNGA za ukupni pregled i ocjenu Agende 21 (23. – 27. lipnja 1997., New York) usvojila je Program za daljnju provedbu Agende 21.

Svjetski sastanak o održivom razvoju (World Summit on Sustainable Development – WSSD) održan je od 26. kolovoza do 4. rujna 2002. u Johannesburgu (Južna Afrika). Cilj je bio, a prema Rezoluciji 55/199 UNGA, da se napravi desetogodišnji pregled UNCED-a i globalna strategija održivog razvoja osvježi novom energijom. Na sastanku je sudjelovalo više od 21 000 sudionika iz 191 zemlje. Delegati su usvojili plan provedbe iz Johannesburga (Johannesburg Plan Of Implementation – JPOI) kao i Deklaraciju o održivom razvoju. JPOI je osmišljen kao okvir djelovanja za provedbu obveza izvorno dogovorenih na UNCED-u. Posebno se ističe opredjeljenost za održivi razvoj, važnost multilateralizma te naglašava potrebu za provedbom.

UNGA 64: 24. prosinca 2009. UNGA je usvojila Rezoluciju 64/236 te je dogovoreno da se sazove UNCSO u Brazilu 2012. godine. Rezolucija 64/236 također poziva na održavanje tri priprema (PrepCom) sastanka prije UNCSO-a.

UNCSO Prepcom: Ovaj sastanak je održan 17. – 19. svibnja 2010. u sjedištu UN-a u New Yorku. Ocijenjen je napredak te su detektirane preostale praznine u provedbi zaključaka glavnih sastanaka o održivom razvoju, kao i o novim izazovima zelene ekonomije u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva i IFSD (Institutional Framework for Sustainable Development – IFSD).

Prva međusjednica: Ovaj sastanak sazvan je u sjedištu UN-a 10. – 11. siječnja 2011. Predstavljen je sažetak nalaza iz Zbirnog izvještaja o osiguravanju obnovljenog političkog opredjeljenja za održivi razvoj. Tema panel-rasprava bila je zeleno gospodarstvo u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva.

UNCSO Prepcom II: Ovaj je sastanak održan 7. – 8. ožujka 2011., također u sjedištu UN-a. Tema rasprave bila je ista kao i na prvom sastanku, razgovaralo se i o "plavom gospodarstvu" te je donesena odluka o procesu za pripremu zaključnog dokumenta UNCSO-a.

Regionalni i subregionalni susreti UNCSO-a: U drugoj polovici 2011. održano je niz regionalnih i subregionalnih sastanaka za pripremu konferencije UNCSO-a. Osim ostalih održana su i tri subregionalna pripremna sastanka za male otočne države u razvoju (Small Island Developing States – SIDS), kao i regionalni sastanci organizirani od strane regionalnih ekonomskih i socijalnih povjerenstava UN-a.

Državne inicijative: brojne zemlje bile su suorganizatori i domaćini niza sastanaka pod vodstvom UNCSO-a u razdoblju 2011. – 2012. godine. Na tim su se sastancima raspravljala sva relevantna pitanja održivog razvoja.

Druga međusjednica: Ovaj sastanak sazvan je u sjedištu UN-a u New Yorku 15. – 16. prosinca 2011. Sudionici su razgovarali o kompilaciju podnesaka iz država, tijela UN-a, međuvladinih organizacija i glavnih skupina te su pribavljeni komentari i smjernice za razvoj, strukturu i format "nultog nacrt", odnosno dokumenta koji će biti ponuđen na konferenciji UNCSO-a.

Početni pregovori o nultom nacrtu: Ovaj je sastanak održan u sjedištu UN-a 25. – 27. siječnja 2012. U uvodnim izjavama delegati su se složili da će dokument "nulti nacrt" poslužiti kao dobra osnova za pregovore. Poslali su pismene primjedbe na prva dva dijela teksta prije siječnja te su počeli pregovori o tim poglavljima.

Prve "neformalne" konzultacije i treći međusastanak: Pregovori su nastavljani 19. – 27. ožujka 2012. u sjedištu UN-a. Delegati su sudjelovali u dugim raspravama o tekstu, predlagali izmjene i reagirali na prijedloge drugih izaslanstava. Do kraja susreta, većina teksta bila je pregledana uz višekratne razgovore, a tekst se proširio na više od 200 stranica.

Druge "neformalne" konzultacije: Pregovori su nastavljani od 23. travnja do 4. svibnja 2012. u sjedištu UN-a. Delegati su dogovorno prihvatili 21 od ukupno 420 stavaka u tekstu, pa je odlučeno održati dodatnu pregovaračku sjednicu prije UNCSO-a.

Treće "neformalne" konzultacije: Treći krug "neformalnih" konzultacija o nacrtu dokumenta održan je od 29. svibnja – 2. lipnja 2012. u sjedištu UN-a. Delegati su raspravljali o 80 stranica izmijenjenog nacrt teksta radeći u dvije radne skupine. Na kraju je 70 stavaka teksta prihvaćeno za daljnje razmatranje do konačne odluke, s 259 zagrada s napomenama.

Izvor: Earth Negotiations Bulletin
A Reporting Service for Environment and Development and Negotiations, vol. 27 No. 51
Izdavač: International Institute for Sustainable Development (IISD), 25. lipanj 2012.
Dostupno na internetskoj adresi: www.iisd.ca/uncsd/rio20/enb/